

Дальнейшие направления научных исследований. Вышеупомянутая модель индивидуально - ориентированного обучения студентов обладает огромными возможностями для удовлетворения потребностей обучающегося за счет того, что предоставляет ему возможность выбрать содержание и форму организации образовательного процесса и предлагает помощь обучающемуся в самоопределении в образовательного процесса. Это будет влиять на целеустремленное использование научных результатов в подготовке обучающихся пособий и справочников с проблем педагогике и методике преподавания.

Литература:

1. Арнаутов В. В. Опыт инновационно-моделирующей деятельности по проектированию образовательных процессов / В. В. Арнаутов // Педагогика. – 1998. – № 1. – С. 18–23.
2. Горювая В. И. Индивидуально-ориентированное обучение как современная образовательная технология / В. И. Горювая, Н. Ф. Петрова // Международный журнал экспериментального образования.- 2010, №7. – С. 75–76 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.gae.ru/meo/ (дата обращения 10.09.2011).
3. Гусинский Э. Н. Введение в философию образования / Э. Н. Гусинский, Ю. И. Турчанинова. – М. : Изд. корпорация «Логос», 2000. - 224 с.
4. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и... неопределенность/ А.Н. Дахин. – Новосибирск, 2006. - 204с.
5. Новиков А. М. Профессиональное образование России // Перспективы развития. – М. : ИЦП НПО РАО, 1997. -254с.
6. Мещеряков А. С. Профессиональное образование в социокультурном контексте. Методологический аспект : монография / А. С. Мещеряков, В. Б. Моисеев, В. В. Шапкин. – Пенза: Изд-во Пенз. технолог. ин-та, 2002. -182с.
7. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем/ В. В. Сериков.– М. : Изд. корпорация «Логос», 1999. - 272с.

В статье рассматриваются вопросы организации индивидуально-ориентированного обучения в вузе, анализируются теоретические подходы к осмыслению данного феномена

Ключевые слова: образовательное пространство, обучение, студент, индивидуально-ориентированный.

У статті розглядаються питання індивідуально - орієнтованого навчання у ВУЗі, аналізуються теоретичні підходи для осмислення даного феномену.

Ключові слова: освітній простір, навчання, студент, індивідуально - орієнтований.

The article describes some questions of individual and oriented education of students in higher educational establishments, analyzing the theoretical methods for understanding this phenomenon.

Keywords: educational space, studding, student, individual and oriented.

УДК 377

Ю.В. Поляковська
м. Дніпропетровськ, Україна

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА НАВЧАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

Навчання в вищому навчальному закладі – процес складний і важкий, який вимагає від його учасників – студентів – надзвичайно високого інтелектуального напруження, зосередженості та уваги. Одним із найважливіших завдань освіти є формування професійних умінь і навичок, що необхідні для подальшої роботи студентів. Але за останній час викладачі спостерігають негативну тенденцію в навчальній діяльності. Великою проблемою є те, що студенти перестають навчатися. Для них більш пріоритетним є отримання диплому, тобто сертифікату, не прикладаючи особливих зусиль. Коли навчання не має для людини особистісного сенсу воно перетворюється на механічне засвоєння термінів і понять. Таким чином, ми отримуємо бездушного спеціаліста, який не розуміє, що робить, і це, без сумніву,

становить загрозу для суспільства. Так чим же керуються сучасні студенти у виборі спеціальності, та з якою метою навчаються у вищих навчальних закладах.

У структурі навчальної діяльності, за В. Давидовим, виділяють три основні ланки: мотиваційно-орієнтовану, виконавчу та контрольно-оцінну [2, с. 37]. Перше і головне місце займає саме мотиваційно-цільовий компонент. Вивченню мотивів навчальної діяльності приділяється велика увага, як у психологічних дослідженнях, так і в дослідженнях з дидактики.

Питання мотивації навчальної діяльності дуже актуальне в наш час тому, що з кожним роком змінюється і система цінностей суспільства, і організація навчального процесу, і структура вищих навчальних закладів. Мотивація є стимулом до навчання, і від її сили та характеру залежить поведінка студента в вищому навчальному закладі. Необхідно розуміти мотивацію навчання студентів, щоб правильно будувати навчальну діяльність і вирішувати проблеми, які виникають у студентів.

Як зазначає О. Тамаркіна, розробки вивченню мотивації ведуться в двох напрямках – у першому вивчаються мотиви навчання для різних вікових груп, структура мотивації, динаміка розвитку мотивів, формування повноцінних мотиваційних комплексів [8, с. 7]. Другий напрям – дослідження проблем розвитку активності та самостійності в процесі навчання, розширення позитивних факторів пізнавальної діяльності.

Уперше термін «мотивація» був запропонований А. Шопенгауером і використовувався в психології для пояснення причин поведінки [8, с. 4]. Можна визначити, що в нашому дослідженні за мотив ми будемо сприймати внутрішній стимул до дії, усвідомлене спонукання до певного виду дії. С. Рубінштейн визначав, мотив як спонукання, джерело дії, яке його народжує, але щоб стати таким він повинен сам сформуватися [8, с. 4]. Таким чином, мотивація є сукупністю зовнішніх і внутрішніх рушійних сил, які підбурюють людину до дійсності, задають межі та форми, надають направленості та орієнтують на досягнення мети.

До мотивації входить ієрархія мотивів, у якій основними можуть бути внутрішні або зовнішні мотиви, які поділяються на позитивні та негативні. Виділяють соціальні, комунікаційні, професійні мотиви. Одними з найважливіших мотивів є мотиви уникнення невдачі, успіху, престижу та професійної самореалізації.

Теоретичний огляд робіт, присвячених мотивації показав, що існує багато протилежних точок зору у визначенні термінів «мотивація» та «мотив», чи є мотивація дією чи діяльністю, або статистичним чинником. Майже кожен дослідник пропонує свою ієрархію мотивів, які на його думку складають мотиваційну структуру особистості.

Досліджуючи психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів вищого навчального закладу Б. Піонтковський-Вихватень теж зазначає, що недоліком існуючих точок зору і теорій проблеми мотивації є відсутність системного підходу до розгляду процесів мотивації, внаслідок чого будь-який фактор, який впливає на виникнення збудження і прийняття рішення оголошується мотивом [6, с. 24].

Навчальна мотивація, на нашу думку, – різновид мотивації, включеної в діяльність навчання. Як і будь-який інший вид вона відзначається самою освітньою установою, де здійснюється навчальна діяльність, організацією освітнього процесу, суб'єктивними особливостями людей, що навчаються, суб'єктивними особливостями педагога та специфікою навчального предмету.

За останнє десятиліття було проведено багато експериментальних досліджень, метою яких було виявити види та типи мотивації, як рушійної сили навчання. Після проведення таких експериментів можна зробити висновок: чим керуються студенти, обираючи спеціальність, що заважає студентам у процесі навчання та що є найголовнішим для них. Проводячи дослідження, вчені порівнювали мотивацію студентів різних курсів, визначали мотивацію студентів певної спеціальності, досліджували професійну мотивацію, поділяли студентів за рівнем навчання для визначення мотивації, аналізували місце різних мотивів в структурі особистості сучасних студентів. Але, на нашу думку, відсутні дослідження в порівнянні мотивації студентів денної та заочної форми навчання.

Таким чином, було вирішено провести експеримент на базі Верхньодніпровського економічного коледжу. В опитуванні взяли участь дві групи юристів: гр. 47 – 23 студента – денна форма, гр. 113 – 23 студента – заочна форма. Студенти – випускники, які навчаються після 11 класу та закінчують третій і останній рік навчання. До анкетування було визначено особливості кожної з груп, наприклад, у денній групі навчання майже у всіх студентів спостерігалася дуже негативна тенденція з успішністю та дисципліною, водночас, коли в заочній групі такі проблеми мали лише декілька учнів.

Для нашого дослідження була обрана методика діагностування характеру мотивації за А. Реан [1, с. 155] та анкета, розроблена власноруч, яка мала на меті визначити мотивацію вступу до коледжу, фактори, які можуть впливати на мотивацію студентів, стосунки в групі та з викладачами.

Перший етап опитування включав відповіді студентів на питання власноруч розробленої анкети. Було запропоновано 14 питань, з яких останні два стосувалися віку та статі. Наявність майже однакової кількості дівчат і хлопців дозволила не враховувати фактор гендерної належності. Щодо віку, то в денній групі це 19-20 років, а в заочній до вікової категорії 19-20 років належало 60% студентів, а до 21-45 років – 40%.

Питання для анкети були розроблені таким чином, щоб виявити причини вибору спеціальності, особливості навчання, особливості студентської групи та стосунки з викладачами, які можуть впливати на навчальну діяльність. Результати визначалися так: окремо підраховувалася кількість вибірки тверджень кожного питання студентами різних груп. Дані обчислювалися в процентному співвідношенні.

Відповіді на деякі питання представлені нижче. Перше питання стосувалося вибору спеціальності.

Таблиця 1

Відповідь на питання «Чому я обрав цю спеціальність»

	Заочна група	Денна група
За покликанням	50%	61%
За порадою батьків		9%
Менший прохідний бал		
Навчання дешевше	17%	4%
Байдуже		
Престиж	8%	4%
Гарантія майбутнього матеріального положення	17%	13%
Інше	8%	9%

Як з'ясувалося, більша половина студентів вважають свою професію покликанням, але треба звернути увагу на те, що 17% студентів у заочній групі та 13% студентів у денній групі ставляться до професії юриста як до гарантії майбутнього матеріального положення. У таких студентів домінує зовнішня мотивація, яка може негативно впливати на процес навчання.

На питання: «Чи подобається вам навчатися?» студенти дали такі відповіді: (табл. 2)

Таблиця 2

Відповідь на питання: «Чи подобається вам навчатися»

	Заочна група	Денна група
Так	55%	18%
Скоріше так, чим ні	27%	55%
Скоріше ні, ніж так		
Ні		
Важко відповісти	18%	27%

Дослід показує, що більша половина юристів-заочників навчаються з задоволенням, а юристи на денній формі навчання – скоріше так, чим ні. Здається, різниця не суттєва, на

перший погляд, але все-таки вона існує. Тим більше, що серед денної групи більше студентів, яким важко відповісти на це питання. Робимо висновок, що заочники навчаються з більшим задоволенням, а задоволеність навчанням свідчить про позитивну внутрішню мотивацію.

Таблиця 3

Відповідь на питання: «Що не подобається в процесі навчання»

	Заочна група	Денна група
Не отримую необхідних знань	8%	2 %
Викладають непотрібні предмети	15%	34%
Велика завантаженість часу	46%	33%
Стосунки з викладачами		7%
Стосунки зі студентами		14%
Погано організована позакласна робота	12%	2%
Недостатньо дослідницької роботи	8%	15%
Інше	11%	

Аналіз цього питання дає змогу зрозуміти причини неуспішності студентів денної групи. Вони не розуміють важливості предметів, які викладаються. Вибірка цього фактору складає 34% на рівні з великою завантаженістю. Студенти вважають непотрібними деякі предмети, і тому не приділяють увагу для їх вивчення, що сприяє погіршенню успішності, а іноді і відрахуванню. Насправді, кожен предмет має свою вагу та робить свій вклад в формування професійної особистості. Це необхідно пояснювати студентам.

Щодо заочної групи, то завантаженість часу, поєднання роботи і навчання – так як це заочна група – мабуть не дають можливості приділити достатню увагу навчанням та постійно відвідувати заняття. Можливо, таким студентам слід збільшувати навантаження на самостійну роботу.

Щодо останніх питань анкети, то за ними коротко можна зробити такі висновки: студенти денної форми навчання вважають, що навчання має повністю залежати від викладача, існують проблеми в студентському колективі, ідеальні уявлення про навчання в коледжі, які не співпадають з реаліями, необдуманий вибір спеціальності під час вступу. Деякі студенти заочної форми навчання теж вважають, що навчання повністю залежить від викладача, та необдуманно обрали спеціальності під час вступу.

Таким чином, група денної форми навчання за системою мотивації відрізняється від групи заочної форми навчання, окрім того, більше прагнення до навчання, на нашу думку, спостерігається саме в групі заочної форми навчання. Звичайно, деякі проблеми повторюються в двох групах, але слід зауважити, що заочна група все-таки більш мотивована на навчання.

Великою проблемою є нерозуміння важливості предметів. Схожу думку висловлювала Н.Бордовська, яка теж визначала, що багато студентів не розуміють важливості вивчення деяких предметів, і, як показали її дослідження, більшість відрахувань відбувається саме через ті предмети, вивчати які студенти вважали непотрібним [1, с. 101].

Наступний етап включав в себе діагностику структури мотивів за А. Реан [1, с. 155]. Ми використали опитувальник з 33 тверджень щодо навчання. Студенти вибирали ті, які їм більше подобалися в необмеженій кількості. Кожне твердження відповідало певному мотиву. Мотивів було 7. До них входили: комунікаційний мотив, мотив уникнення невдачі, мотив престижу, професійний мотив, мотив творчої самореалізації, мотив навчання, соціальний мотив. По кожному мотиву підраховувалася кількість вибірки тверджень, які відповідають цьому мотиву, всією групою. Також було підраховано найбільша і найменша кількість вибірки кожного твердження в кожному мотиві.

Результати, отримані в двох групах, дозволяють їх порівняти та визначити специфічні чинники, які притаманні кожній групі (рис.1). Дані представлені в процентному співвідношенні.

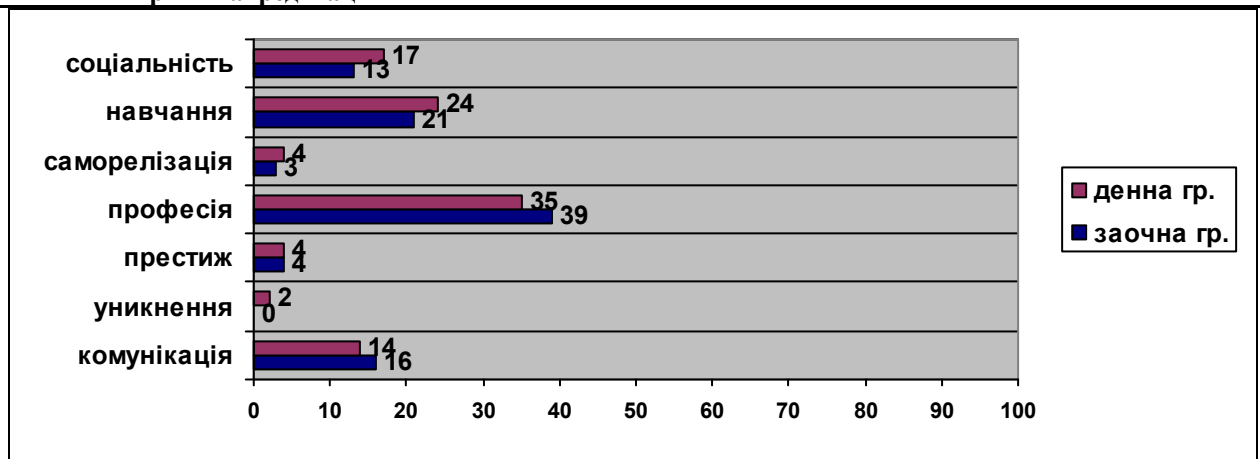

Рис.1. Порівняльна діаграма

Якщо порівнювати результати анкетування між двома групами, то можна визначити, що в обох групах домінує професія, тобто професійні мотиви. Навчання знаходиться в обох групах на другому плані. В групі заочної форми навчання повністю відсутні мотиви уникнення, бо ці студенти свідомо обрали свою спеціальність і були готові до навчальної діяльності. Мало виражений мотив самореалізації, але натомість дуже велика вибірка соціального мотиву – принести користь людям. Зацікавленість і задоволеність професією та навчанням є, але не така глибока. Не має бажання розвиватися надалі, шукати відповіді на актуальні питання майбутньої професії та займатися науковою діяльністю.

У групі денної форми навчання з'являються мотиви уникнення, які є дуже негативним фактором. За допомогою знань студенти намагаються підвищити свій авторитет та здобути повагу – комунікаційний мотив. Зростає вибірка мотивів творчої самореалізації, що свідчить про становлення студентів як особистостей і професіоналів. Серед соціальних мотивів переважають мотиви отримання особистої винагороди та поліпшення службового становища. Мотив принесення користі суспільству є незначним і передостаннім за вибіркою.

Порівнюючи результати двох груп з успішністю студентів, ми отримали досить цікаві результати. В кінці опитування студентам пропонувалося оцінити свій рівень успішності: високий, достатній, середній та низький. Орієнтуючись на їх вибір, ми визначили, що студентам з високою успішністю притаманні вибірки таких тверджень: «принесити людям користь», «займатися улюбленою справою», «отримати глибокі знання», «успішно оволодіти спеціальністю», «займатися науковою діяльністю», «від успіхів в навчанні залежить моє матеріальне становище».

Студенти з достатнім рівнем навчання теж обрали схожі твердження: «Навчаюсь, щоб отримати глибокі знання», «Будь-які знання згодяться в майбутньому», «Від успіхів в навчанні залежить моє службове положення», «Хочу отримати диплом з гарними оцінками, щоб мати перевагу над іншими».

У студентів із середнім рівнем навчання з'являються мотиви уникнення. Вони визначають свою мотивацію, як «бажання стати фахівцем», «навчаються для того, щоб здавати екзамени на «4», «5», «будь-які знання згодяться в майбутньому», «навчаюсь заради обов'язку перед батьками», «потрапивши в коледж, я маю навчатися, щоб закінчити його».

Таким чином, можемо зробити висновок, що мотивація навчання впливає на успішність студентів. Чим вище мотивація до навчання, тим вища успішність студента. І навпаки, якщо в студента не має бажання навчатися, присутня мотивація уникнення, то його успішність буде низькою.

Порівнюючи рівень навчальних досягнень із навчальною мотивацією, нами було визначено, що студентам із низькою успішністю притаманні мотиви уникнення. Студенти з високою успішністю мають високу навчальну і професійну мотивацію. Тобто, у відмінників яскраво виражені пізнавальні мотиви, а у студентів, які навчаються не досить добре,

з'являються мотиви уникнення. Основною ціллю стає не відстати від товаришів, закінчити коледж, незважаючи ні на що.

Отримані результати дозволяють виробити практичні рекомендації, як для обох груп, так і для всього коледжу в цілому. Звичайно, необхідно дослідити мотивацію на більшій кількості студентів. Також, виникає питання щодо особливостей мотивації навчальної діяльності студентів, які навчаються в університетах. Тому, необхідно провести дослідження в університетах, щоб порівняти результати та розробити проблему мотивації в цілому.

Література:

1. Бордовская Н.В. Педагогика. Учебник / Н.В. Бордовская – СПб, 2001. – 356с.
2. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов – М.: Интор, 1996. – 544с.
3. Заброцький М.М. Педагогічна психологія / М.М. Заброцький – К., 2000. – 289с.
4. Левченко Т.І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах / Т.І. Левченко – Вінниця, 2002. – 567с.
5. Мильман В.Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности / В.Э. Мильман // Вопросы психологии. – 1987. – №5 – С. 129-138
6. Піонтковський-Вихватень Б. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів ВНЗ / Б. Піонтковський-Вихватень // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості та обдарованості. [Збірник наукових праць / за ред. В.О. Моляко] – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Т.12 – Вип 5. – С. 23-34
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко – К., 2005. – 254с.
8. Тамаркіна О.Л. Навчальна діяльність як педагогічна категорія: теоретичний огляд [Електронний ресурс] / О.Л. Тамаркіна // Народна освіта. – 2010. – № 1(11). – С. 11. – Режим доступу до журн.: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/11/statti/tamarkina.htm>.

У статті розглядається важливість мотивації в процесі навчання. Визначаються основні точки зору на проблему, досліджується структура мотивації та її особливості. Приводяться результати експериментального дослідження, порівнюється залежність рівня навчання і мотивації.

Ключові слова: навчальна діяльність, студент, мотивація, мотив, успішність.

В статье рассматривается важность мотивации в процессе обучения. Определяются основные точки зрения на эту проблему, исследуется структура мотивации, а также ее особенности. Предоставляются результаты экспериментального исследования, сравнивается зависимость уровня успеваемости и мотивации.

Ключевые слова: учебная деятельность, студент, мотивация, мотив, успеваемость.

In this article the author deals with the importance of the motivation in the teaching process. The article describes the main points of view about motivation and its structure. The results of the experiment are given.

Keywords: learning, student, motivation, motive, level of knowledge.